

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 338.1:330.1

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/17.1>**Єрешко Ю.О.**

кандидат економічних наук, доцент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9161-8820>

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПАРАДИГМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ З ПОЗИЦІЇ ЇЇ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОСТІ

Досліджено генезу наукової думки в розрізі підходів до формування парадигми сталого розвитку і визначено, що теорія ноосфери В. Вернадського задовольняє визначеним потребам і параметрам дослідження і дозволяє обґрунтувати людиноцентричну теоретико-методологічну модель сталого розвитку, оскільки, людська свідомість стає рушійною силою і головним фактором суспільного розвитку, що досягається підкоренням людиною природи і перетворенням її у своїх інтересах. Наголошено на нераціональності соціоцентричного трактування концепту сталого розвитку з точки зору неможливості його досягнення – світовий досвід господарювання неодноразово доводив неможливість і непрактичність «рівності» від соціальної до економічної. У дослідженні обґрунтовано аберації трактування і реалізації концепції сталого розвитку, а саме: політизація; гіпертрофування; гіперболізація; імітація; редукованість; реверсивна ефективність виявлення і систематизація яких, дозволить раціоналізувати формулювання теоретико-методологічної моделі сталого розвитку. Обґрунтована у дослідженні людиноцентрична актуалізована не лише з позиції додавання центрального системоутворюючого елемента, а і в розрізі агентної ретроспекції: окремих цілісних систем іншого порядку, що нададуть системі властивостей завершеності і комплексності.

Ключові слова: сталий розвиток, ноосфера, людиноцентрична парадигма сталого розвитку, економічне зростання, економічні агенти.

Постановка проблеми. Інформаційна технологічна парадигма та нове соціальне упорядкування як складові описані нами у [1] уніфікованої метатеорії постіндустріального суспільства розвиваються сьогодні на тлі поглиблення гострих соціальних, техногенних, екологічних та безпекових ризиків, опосередкованих почасти безжальністю розвитку, почасти неуклібною жагою максимізації прибутку різними господарюючими суб'єктами, провокуючи активне, подекуди бездумне, використання наявних ресурсів в умовах задоволення потреб виробничого споживання сьогодні, без огляду на майбутнє.

Щороку День екологічного боргу починає відлік перевитрати ресурсів – з цієї календарної точки людство починає нарощувати дефіцит, який зростає неухильно, і, за розрахунками GFN, скорочення економічних процесів і операцій в Глобальному масштабі, викликане пандемією COVID-19 з обмеженням пересування, закриттям кордонів і значним скороченням виробництва, більше, ніж річним простоем (або повним простоем) деяких галузей економіки тощо не мало кардинального позитивного впливу і не призвело до переривання даної тенденції [2]. Таким чином, потрібна стабілізація, що балансуватиме оптимально можливе задоволення потреб виробничого і особистого споживання з раціональним не «хижацьким» використанням ресурсів, і одночасно задовольнятиме умовам розвитку економіч-

ної системи. Така політика має бути всеохоплюючою і комплексною, а також, містити директиви для кожного економічного суб'єкта, але не з позиції розгляду їх як окремого завершеного цілого, а з точки зору їх сприйняття як системоутворюючого елемента, частини системи, з обов'язковим врахуванням його впливу на цю систему і впливу системи на нього. І формування її нам видається можливим саме на засадах сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сталого розвитку дістала широко відображення у працях таких вчених, як: М. Згуровський, Г. Яловий, У. Гробер, Дж. Блюїт, Д. Евелін, Т. О'Рієрдан, С. Боемер-Крістіансен, Н. Жиоржеску-Роген, Р. Тернер, М. О'Коннор та ін.

Мета статті. Доволі звична вже, особливо вітчизняній науці з її лексичною неоднозначністю запозичених термінологічних конструктів і схильністю до вузьконаправленого їх тлумачення, провокування редуccionізму, гіпертрофування або, взагалі спотвореній інтерпретації сутності категорій, неоднозначність обумовлює необхідність формулювання адекватної логічнообґрунтованої концепції сталого розвитку, що враховуватиме специфічні особливості і риси нашої економічної системи на підставі, детермінованих нами вище вимог до її ефективності, а саме: вчасності інновацій, їх специфічної доцільності та можливості їх сприйняття системою.

Виклад основного матеріалу. Прийнято вважати, що генеза парадигми сталого розвитку в сучасному розумінні бере свій початок зі Звіту Брунтдландської комісії 1987 року в якому було сформульовано визначення нового «раціонального необхідного» типу розвитку як: «...розвитку, що відповідає потребам сучасного покоління без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої» [3]. При цьому, у даному Звіті сформульовані дві базові ідеї: 1) новий підхід до тлумачення категорії «потреби», а саме: переважний пріоритет у задоволенні мають отримати найбідніші у Світі; 2) ідея обмежень, накладених станом технологій та соціальної організації на здатність довкілля задовольняти поточні та майбутні потреби. Разом з тим, частина дослідників [4; 5, с. 6–16] називають початком відліку концепту сталого розвитку ідеї сталого управління в лісництві, започатковані на зламі 17–18 ст. Дж. Евеліном, що наполягає на раціоналізації управління ресурсами, стверджуючи, що «Посів та посадка дерев повинні розглядатися як національний обов'язок кожного власника землі, щоб зупинити руйнівну надмірну експлуатацію природних ресурсів» [6] та Г. фон Карловіцем, який спираючись на нариси Евеліна та ідеї Ж.Б. Кольбера розробив концепцію «сталого управління лісами», а його трактат «*Sylvicultura economica*», опублікований 1713 року призвів, власне, до формування і розвитку лісництва як науки [4]. Вплив ідей останнього на А. Леопольда, реалізований у праці «Земельна етика», вважається початком активного розвитку Екологічного Руху 1960-х років, одним з наслідків якого і стала, зокрема, ідея нового «раціонального» розвитку сформульована у Звіті Брунтдландської комісії [5, с. 6–16].

Водночас, аналітична записка Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку стверджує, що «концепція «сталого розвитку» ... є розвитком вчення В. Вернадського про ноосферу» [7]. Він писав: «Людство, як жива речовина, нерозривно зв'язане з матеріально-енергетичними процесами певної геологічної оболонки землі – з її біосферою. Воно не може фізично бути від неї незалежним ні на одну хвилину. Поняття «біосфери», тобто «сфери життя», введено було в біологію Ламарком (1744–1829) в Парижі на початку XIX ст. У нашому столітті біосфера отримує зовсім нове розуміння. Історичний процес на наших очах докорінно змінюється. Вперше в історії людства інтереси народних мас – усіх і кожного – і вільна думка особистості визначають життя людства, є мірилом його уявлень про справедливість. Людство, взяте в цілому, стає потужною геологічною силою. І перед ним, перед його думкою і працею, стає питання про перебудову біосфери в інтересах вільно мислячого людства як єдиного цілого. Це новий стан біосфери, до якого ми, не помічаючи цього, наближаємося, і є «ноосфера» [8]. Таким чином, ноосфера трактується геніальним українським вченим як сфера життєдіяльності людства, альтернована ним самим, розумом, знаннями і потребами, тобто звідси можна зробити висновок про «інтелектуалоцентричність або людиноцентричність» розвитку нового типу і суспільства нового порядку. Саме людська свідомість стає рушійною силою і головним фактором суспільного розвитку, що досягається підкоренням людиною природи і перетворенням її у своїх інтересах.

У [9] пропонується вважати початком ноосфери набуття розумовими діями людства трансформуючої сили, що «досягла потужності геологічної сили»: побудови Суецького і Панамського каналів, перетворення ландшафтів і створення нових акваторій з розбудовою мереж гідроелектростанцій, ядерних випробувань тощо. Хоча, на наш погляд дана теза є цілком справедливою, дані події пропонуємо асоціювати все ж, радше, з розвитком ноосфери, а її початком вважати перетворюючу геосферу і біосферу людську діяльність з: землеробства, вирубки лісів, видобування корисних копалин, зміни русла річок і їх акваторій, селекції, тваринництва, мисливства і рибальства – альтернативі популяцій диких тварин, риб, птахів, переселення їх на інші (неприродні їм) континенти тощо, тобто, по суті, перший суспільний поділ праці можна вважати фундаментом ноосфери в сучасному її вигляді.

Протягом всього свого існування, концепція сталого розвитку піддавалась і продовжує піддаватись критиці: як з позиції реальності такого розвитку, що є сталим, так і в розрізі питання про те, що саме належить підтримувати в цьому сталому розвитку. Зокрема, у [10] заперечується сама можливість сталого використання невідновлюваних ресурсів, «оскільки будь-яка позитивна швидкість експлуатації в кінцевому підсумку призведе до вичерпання обмежених запасів планети»; у [11] наголошується, що дана концепція нівелює значимість Промислової революції, оскільки «визнає її не сталою»; у [12, с. 48–54] наголошується, що «зміст концепції є надто розтягнутим і стосується всього від управління природоохоронною діяльністю до економічного розвитку, а Звіт Брунтдланда пропагує ніщо інше як давно вже відому стратегію світового розвитку з неоднозначною і необґрунтованою концепцією, доданою по суті в якості слогану публічної реклами для громадськості».

На наш погляд, основою даних висловів, заперечень концепції та її критики є неоднозначність формулювання і недостатність обґрунтування парадигми сталого розвитку, вдало підкреслена останнім вищенаведеним твердженням. Саме відсутність уніфікованої теоретико-методологічної моделі дає можливість заперечувати саме існування концепту, адже з точки зору формальної логіки, – розмірковування за аналогією і висування гіпотез не є доказами, що опосередковує потребу у виробленні однозначної адекватної парадигми сталого розвитку і трансформації механізму його реалізації.

Парадигма сталого розвитку сталого розвитку на основі концепції ноосфери В. Вернадського, описана у [7] являє собою трикомпонентну систему, побудовану на засадах балансування і узгодженості, що об'єднує всі трансформаційні процеси у такі складові: економічну, екологічну і соціальну.

Поштовхом до проліферації сьогодні наукового та публіцистичного доробку зі сталого розвитку стала «Хартія Землі», представлена конференції ООН з Навколишнього середовища та розвитку у 1992 році, яка окреслює напрями розвитку глобального суспільства у 21 ст. на засадах справедливості, стійкості і миру. Документом визначено 4 основні «стовпи побудови нового кращого суспільства»: 1) повага та турбота про спільноту; 2) екологічна гідність; 3) соціальна та економічна справедливість; 4) демократія, ненасилля та мир [13].

Деякою мірою, однією з моделей сталого розвитку можна вважати програму «17 Цілей сталого розвитку» що є частиною 2030 Agenda for Sustainable Development, започатковану 2015 року Організацією об'єднаних націй на базі програми Agenda 21, представленої на Саміті Землі в Ріо де Жанейро 1992 року та підписаної 178 урядами країн-членів ООН, яка трактується самою організацією як: «план досягнення кращого та більш стійкого майбутнього для всіх» [14]. Дана «модель», по суті є інтерпретацією трикомпонентної системи, описаної нами вище, шляхом поглиблення фокусу в розрізі формулювання вужчих напрямків діяльності в рамках економічної, екологічної і соціальної складових (рис. 1).

Водночас, можемо спостерігати деяку хаотичність в методиці встановлення пріоритетності цілей розвитку ООН, а також, деяку спірність важливості досягнення окремих цілей з переліку, саме з позиції формулювання їх в контексті задоволення умов сталого розвитку. Існуючі на сьогодні моделі сталого розвитку значною мірою не відрізняються від описаних нами вище, водночас, вони не задовольняють умовам вирішення сформульованої вище проблеми. Разом з тим, основною причиною відсутності до сьогодні адекватної уніфікованої моделі є відсутність обґрунтованого трактування концепту «сталий розвиток», на якій наголошено, зокрема, у [12].

Соціоцентричне трактування концепту сталого розвитку, на наш погляд, не є раціональним з точки зору неможливості його досягнення – світовий досвід господарювання неодноразово доводив неможливість і непрактичність «рівності» від соціальної до економічної. Зазвичай обіцянки тотальної рівності обертаються доволі гірким досвідом: Радянський союз з колективізацією, репресіями, Голодоморами є жахливим доведенням даної тези. Разом з тим, забезпечення абсолютної, до прикладу, економічної рівності не несе у собі раціоналізму: саме нерівність, конкуренція за ресурси і необхідність задоволення потреб є мотиватором для індивіда, стимулом до дії, рушієм індивідуально а, з рештою, і суспільного розвитку – економічного, інтелектуального соціального. До того ж, Дж. Ронном вдало описана рекурсія економічної нерівності суспільства: «якщо скласти разом всі гроші світу і розділити їх порівну, з часом вони опиняться в тих самих кишеч-

нях, де і були до того» [15]. Таке трактування є одним з видів аберацій іманентних концепту сталого розвитку як будь-якій багатоаспектній системі, що унеможливають формулювання уніфікованого загальноприйнятого уявлення про нього і його імплементацію, на наш погляд можна систематизувати як:

– політизація. У [16, с. 352] автором зазначено, що «стійкість – це це дуже привабливе поняття для політиків... <ця> ідея пропонує можливість розширити свою сферу впливу та укласти нові союзи зі стейкхолдерами, зацікавленими у захисті навколишнього середовища... Проте цей інтерес призвів до політизації сталого розвитку, зведення цього поняття до приводу втручатися в розширений спектр діяльності ... замість того, щоб надавати чітке керівництво формуванням державної політики, воно натомість надає повноваження бюрократіям посилювати свій вплив і ствержуватись у своїх старих ролях»;

– гіпертрофування. Контроверсійність «сталого розвитку» пояснюється не тільки неоднозначним тлумаченням концепту, а і наданням цій системі неспецифічних їх сутнісних характеристик. Згадані вище економічна і соціальна рівність можуть бути прикладом такого гіпертрофування. Безумовно, соціальна компонента сталого розвитку, особливо з точки зору обґрунтованої нами позиції людиноцентричності, є не просто важливою, а, без перебільшення, – ключовою. Водночас, інтерпретація соціальної складової сталого розвитку з позиції «зрівнялівки», на наш погляд, є спірною, оскільки, з одного боку, абсолютна рівність не може бути реалізована, а з іншого, як згадано вище, – вона нівелює компоненту розвитку в системі «сталий розвиток»;

– гіперболізація в контексті даного дослідження уявляється нами у зв'язці з політизацією. Так, перебільшення, з одного боку, ролі гендерної і національної рівності, з іншого – перебільшення масштабів дискримінації, можуть стати причиною не тільки порушення стійкості, як економічної, так і соціальної та екологічної, а і деструкції всієї системи, провокуючи конфлікти від локальних до міжнародних;

– імітація. Окрім політизованості і контроверсійності, «сталий розвиток» сьогодні отримав ще одну характеристику – статус бренду. Так, після Брунтландського Звіту, концепція сталого розвитку не тільки була

Рисунок 1 – Компоненти сталого розвитку в співставленні з 17-ма цілями сталого розвитку ООН

Джерело: розроблено автором на основі [7; 14]

інституціолізована в різних організаціях, але виступила, також, каталізатором для заснування багатьох соціально і екологічно спрямованих підприємств [16]. Активна проліферація ідей сталого розвитку породила безліч наукових і публіцистичних творів, які, в свою чергу, перетворили стійкість на «соціальну свідомість», «екологічність», «гідність», тобто сформулювали суспільне уявлення про необхідність вчинення заходів для захисту майбутнього і прийдешніх поколінь. Що, беззаперечно, мало позитивний вплив: значний пласт споживачів починає дедалі частіше обирати товари з позиції соціально-екологічної свідомості, спонукаючи виробників до створення «сталого екологічного товару». Екологічність сьогодні в моді, от тільки неперебірна конкуренція стає причиною імітації цієї «екологічності» – дедалі більше брендів і простих компаній заявляють про перехід до моделі сталого розвитку, проте, аналіз доводить, що ці декларації не завжди відповідають дійсності. Даний процес отримав назву «Greenwashing».

– редукованість. Уряди і бізнес «продовжують вибирати між економічними, соціальними та екологічними стовпами, будучи переконаними, що вони є субститутами один одного, радше, ніж доповнюючими компонентами» [17].

– реверсивна ефективність. Аберация такого типу характеризується зворотною ефективністю інновації/дії/процесу, що мала на меті реалізацію сталого розвитку, яскравою ілюстрацією якої може слугувати «парадокс пластикового пакету». Широко обговорювана сьогодні криза пластику, яка призвела за деякими оцінками [18] до наймасштабнішої екологічної катастрофи в історії людства, виникла внаслідок намагання шведського інженера С.Г. Туліна «врятувати» планету на тлі поширеної у 50-60 рр ХХ ст. ідеї про необхідність збереження лісів Європи і Амазонії [19]. Створені Туліном 1959 року полі-

етиленові пакети були розроблені як альтернатива паперовим, які вважалися шкідливими для навколишнього середовища, оскільки в результаті вирубували ліси. Вони були значно міцнішими за паперовий аналог, оскільки інженер планував їх тривале повторне використання.

Можна припустити, що виявлення і систематизація описаних абераций, дозволить уникнути раціоналізувати формулювання теоретико-методологічної моделі сталого розвитку. Надбудовою запропонованої людиноцентричної моделі сталого розвитку пропонуємо використовувати ключових агентів формування і реалізації інтелектуального капіталу – базового фактору трансформації продуктивних сил в умовах адаптування економічних систем до Індустрії 4.0, а саме: державу, університети, підприємства і ринки. Причому, ці ключові агенти знаходяться у дотичності, конфлікті і розвитку як компліментарні елементи багатокomпонентної системи вищого порядку. Кожен з них має свій інтерес, свою мотивацію і свої протиріччя, водночас стимулюючи і гармонізуючи всю систему (рис. 2).

Так, на нашу думку, держава сама по собі не зацікавлена у переході до розвитку нового типу, якщо у неї не має стимулу отримання більшого економічного ефекту у вигляді, скажімо, податкових надходжень, внаслідок зростання продуктивної частини економіки, кількості підприємств, рівня життя населення тощо; підприємства змушені рекурсивним модернізаційним мотивом до постійного пошуку нових засобів, методів і форм господарювання з метою досягнення рівноваги нового поступу; університети як фундаментальні агенти формування інтелектуального капіталу, зацікавлені в його розвитку в намаганні створити умови власного експоненційного зростання і збільшення обсягів фінансового забезпечення, одночасно з позиції створення бренду і формування гудвілу в якості основних конкурентних

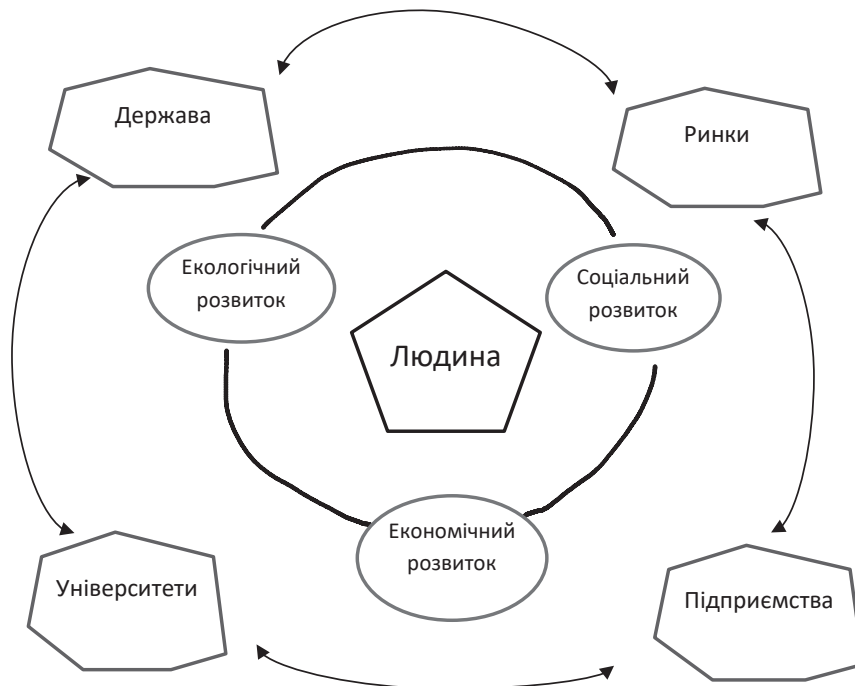

Рисунок 2 – Людиноцентрична парадигма сталого розвитку

Джерело: розроблено автором

переваг в залученні здобувачів вищої освіти, а також, шляхом використання накопичених знань для пошуку додаткових джерел фінансування; ринки ж визначають об'єктивну потребу у тих, чи інших інноваціях, навичках, професіях тощо, одночасно з двох сторін: розподіляючи ресурси і формуючи ціну інтелектуального капіталу.

Висновки. Обґрунтована у дослідженні людиноцентрична парадигма сталого розвитку видається такою, що задовольняє описаним у дослідженні проблемам і параметрам. Водночас, пропонуємо актуалізацію існуючої моделі не лише з позиції додавання центрального системоутворюючого елемента, а і в розрізі

агентної ретроспекції: окремих цілісних систем іншого порядку, що нададуть системі властивостей завершеності і комплексності.

Таким чином, агентна ретроспекція дозволить в подальших дослідженнях обґрунтувати актуалізований механізм забезпечення сталого розвитку на основі людиноцентричної парадигми, уникаючи аберацій, що відповідатиме умовам інтелектуальної трансформації продуктивних сил суспільства на підставі, детермінованих нами вимог до її ефективності, а саме: вчасності інновацій, їх специфічної доцільності та можливості їх сприйняття системою.

Список використаних джерел:

1. Яловий Г. К., Єрешко Ю.О. Методологія науково-технологічного розвитку в концепції постіндустріального суспільства. *Економічний вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут*. 2015. № 12. С. 71–82.
2. Earth Overshoot Day 1970–2020. URL: <https://www.overshootday.org/newsroom/past-earth-overshoot-days/>
3. WCED, S. W. S. World commission on environment and development. Our common future, 1987, 17(1), 1–91.
4. Grober, U. (2007). Deep roots-a conceptual history of 'sustainable development' (Nachhaltigkeit).
5. Blewitt, J. (2018). *Understanding sustainable development*. Routledge. ISBN 9780415707824
6. Evelyn, J. (1972). Sylvania, or a discourse of forest-trees, and the propagation of timber in his majesties dominions.
7. Світовий центр даних. Концепція сталого розвитку. URL: <http://wdc.org.ua/uk/node/356>
8. Вернадский В. Несколько слов о Ноосфере. "Успехи современной биологии". 1944. № 18(2). С. 113–120. URL: <http://vernadsky.lib.ru/e-texts/archive/noos.html>
9. BI DSS Group (06.12.19). Концепція Ноосфери та мережеві ергатичні організми, мережево-центричні системи і війни, Інтернет речей. URL: https://dss-bi.blogspot.com/2019/05/blog-post_17.html
10. Turner, R. Kerry. Sustainability, Resource Conservation and Pollution Control: An Overview. *Sustainable Environmental Management*. London: Belhaven Press, 1988.
11. Georgescu-Ruegen, N. (1971). *The entropy law and the economic process* (No. 04; HB171, G4.).
12. O'Riordan, T. (1988). The politics of sustainability.
13. Earth Charter Initiative. What is the Earth Charter? URL: <https://earthcharter.org/about-the-earth-charter/>
14. UN.org Sustainable Development Goals. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
15. Stosec (16.08.2020) Фрази дня. Джим Рон. URL: <https://stosec.com/jim-rohn-2/>
16. Boehmer-Christiansen, S. (2002). The geo-politics of sustainable development: bureaucracies and politicians in search of the holy grail. *Geoforum*, 33(3), 351–365.
17. O'Connor, M. (2006). The 'four spheres' framework for sustainability. *Ecological Complexity*, 3: 285–292.
18. Petruzzello, M. Plastic Disaster: you're your bags and bottles pollute the oceans. URL: <https://www.britannica.com/story/plastic-disaster-how-your-bags-bottles-and-body-wash-pollute-the-oceans>
19. The Independent. Plastic bags were created to save the planet. URL: <https://www.independent.co.uk/climate-change/news/plastic-bags-pollution-paper-cotton-tote-bags-environment-a9159731.html>

References:

1. Yalovyj, G. & Yereshko, J. (2015). Methodology of scientific and technological development in the concept of post-industrial society. *Ekonomicznyj visnyk Natsionalnogo tehnicznogo universytetu Ukrainy*, (12), 71–82.
2. Earth Overshoot Day 1970–2020. URL: <https://www.overshootday.org/newsroom/past-earth-overshoot-days/>
3. WCED, S. W. S. (1987). World commission on environment and development. Our common future, 17(1), 1–91.
4. Grober, U. (2007). Deep roots-a conceptual history of 'sustainable development' (Nachhaltigkeit).
5. Blewitt, J. (2018). *Understanding sustainable development*. Routledge. ISBN 9780415707824
6. Evelyn, J. (1972). Sylvania, or a discourse of forest-trees, and the propagation of timber in his majesties dominions.
7. Svitovyj tsentr danyh. The concept of sustainable development. URL: <http://wdc.org.ua/uk/node/356>
8. Vernadskyj, V. (1944). A few words about Noosphere. *Uspichi sovremennoj biologii*, 18(2), 113–120. URL: <http://vernadsky.lib.ru/e-texts/archive/noos.html>
9. BI DSS Group (06.12.19). The concept of the Noosphere and the hemispheric organisms, the hemispheric systems and the Internet of things. URL: https://dss-bi.blogspot.com/2019/05/blog-post_17.html
10. Turner, R. Kerry (1988). Sustainability, Resource Conservation and Pollution Control: An Overview. *Sustainable Environmental Management*. London: Belhaven Press.
11. Georgescu-Ruegen, N. (1971). *The entropy law and the economic process* (No. 04; HB171, G4.).
12. O'Riordan, T. (1988). The politics of sustainability.
13. Earth Charter Initiative. What is the Earth Charter? URL: <https://earthcharter.org/about-the-earth-charter/>
14. UN.org Sustainable Development Goals. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
15. Stosec (16.08.2020) Фрази дня. Джим Рон. URL: <https://stosec.com/jim-rohn-2/>
16. Boehmer-Christiansen, S. (2002). The geo-politics of sustainable development: bureaucracies and politicians in search of the holy grail. *Geoforum*, 33(3), 351–365.
17. O'Connor, M. 2006. The 'four spheres' framework for sustainability. *Ecological Complexity*, 3: 285–292.
18. Petruzzello, M. Plastic Disaster: you're your bags and bottles pollute the oceans. URL: <https://www.britannica.com/story/plastic-disaster-how-your-bags-bottles-and-body-wash-pollute-the-oceans>
19. The Independent. Plastic bags were created to save the planet. URL: <https://www.independent.co.uk/climate-change/news/plastic-bags-pollution-paper-cotton-tote-bags-environment-a9159731.html>

Yereshko Julia National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

SUSTAINABLE DEVELOPMENT PARADIGM ACTUALIZATION FROM A POSITION OF ITS HUMAN-CENTRISM

It is determined that the active acceleration of economic processes due to the development of production infrastructure: technology, communications, transport, etc., orients economic agents to accelerate all operational processes, encourages to act quickly, aggressively, often not focusing on the future, especially given sufficient experience in generation of synthetic alternatives to endangered resources. On the one hand, the trend has a positive impact in terms of impetus to innovation, modernization, development, progress, etc., on the other – it can deepen the problem of limited resources, creating and/or exacerbating existing threats to economic, social and environmental security. The need for stabilization is substantiated, which will balance the optimal possible satisfaction of the needs of industrial and personal consumption with the rational non-predatory use of resources, and at the same time will satisfy the conditions of development on the basis of sustainability. Quite familiar, especially to domestic science with its lexical ambiguity of borrowed terminological constructs and the tendency to narrowly interpret them, provoke reductionism, hypertrophy or, in general, distorted interpretation of the essence of categories, ambiguity necessitates the formulation of adequate logical and substantiated concept of sustainable development, which will take into account the specific features and characteristics of our economic system on the basis of the requirements for its efficiency determined by us above, namely: timeliness of innovations, their specific feasibility and the possibility of their perception by the system. The study of genesis of approaches to the sustainable development paradigm allows to substantiate human-centric theoretical model of sustainable development, as human consciousness becomes a driving force of nature transformation in their interests. The irrationality of the sociocentric interpretation of the sustainable development concept from the point of view of the impossibility of its achievement. The study substantiates the aberrations of interpretation and implementation of the sustainable development concept, namely: politicization; hypertrophy; hyperbolization; imitation; reduction; reversible efficiency, the identification and systematization of such rationalizes the formulation of the theoretical sustainable development model. The human-centric paradigm of sustainable development substantiated in the research is actualized not only from the position of adding a central system-forming element, but also in terms of agent retrospection: separate integral systems of another order, which give the system properties of completeness and complexity.

Key words: sustainability, noosphere, human-centric paradigm of sustainable development, economic growth, economic agents.

JEL classification: O10, O30